

# OBSAH.

|                     |   |
|---------------------|---|
| Předmluva . . . . . | V |
|---------------------|---|

## Část I.

### SLOVANÉ V HISTORII I V ARCHEOLOGII.

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Kap. I. Slované v neolithu a v době nejblížeší.<br>Kolébka Slovanů. První doba jejich existence. — Hypothesy týkající se neolithu a eneolithu. — Kultura tripolská a jasionovská (wysocká) . . . . .                                                                                             | 3  |
| Kap. II. Slované a kultura lužická.<br>Vznik a datování lužické kultury. — Tři stupně vývoje. — Theorie o jejím slovanství. — Tendence politické. — Důvody pro slovanství. — Jiná etnická příslušenství. — Kritika teorií. — Závěr. — Poměr balto-slovanský . . . . .                            | 9  |
| Kap. III. Slované a Skythové. Hallstatt.<br>Theorie o slovanství Skythů. — Rozšířený zeměpisný pojem Skythů. — Rozlišení kočovných Skythů od zemědělských. — Jejich kultura a mohyly severních skupin. — Pravděpodobní Slované. — Západní Slované a Hallstatt . . . . .                          | 21 |
| Kap. IV. Slované v době římské a gotské.<br>Kultura zarubiňská a černjachovská. — Problém etnický. — Gothové. — Kurhany sídelnínské. — Vliv římský a gotský na Slovary. — Kultura lipická . . . . .                                                                                              | 27 |
| Kap. V. Rozchod Slovanů.<br>Rozchod Slovanů a jeho příčiny. — Rozložení v VII. století. — Nedostatek slovanských nálezů z VI.—VIII. stol. — Příčina v prostotě slov. kultury. — Pohřebiště alpská a pannonská. — Avari a Slované . . . . .                                                       | 32 |
| Kap. VI. Konec I. tisíciletí a archeologie.<br>Oblast Slovanů západních, jižních a východních v X. století. — Pokrok slovanské kultury. — Vznik několika kulturních oblastí. — Etnické určení materiálu. — Nesnáze na okrajích. — Nejistota u Slovanů východních. — Měřítka národnosti . . . . . | 40 |

## Část II.

### ROZBOR SLOV. NÁLEZŮ Z IX.—XI. STOL.

|                                                                                                                                                                                                                                                                          |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Kap. VII. Rozdělení látky . . . . .                                                                                                                                                                                                                                      | 49 |
| Kap. VIII. Hroby žárové.<br>Spalování mrtvých u Slovanů. — Trvání tohoto obřadu. — Doba birituální. — Průběh obřadu. — Sypání mohyl. Jejich tvar, vnitřní úprava. — Mohyly památné, strážné, majdany. — Postrojky na mohyle. — Milodary. — Vliv ruský a gotský . . . . . | 51 |

|                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------|-----|
| Kap. IX. Hroby s těly pochovanými.                                |     |
| Zákazy spalování a sypání mohyl. — Vznik kostelních hřbitovů.     |     |
| — Obřad. — Vnitřní úprava mohyl. — Úprava těla. — Rakve,          |     |
| kmeny, sarkofagy, lodi a saně. — Poloha těla. — Orientace. —      |     |
| Postrojky na mohyle. — Milodary . . . . .                         | 69  |
| Kap. X. Osady a příbytky.                                         |     |
| Podoba osad. — Hospodářství. — Příbytky podzemní. — Dvorce        |     |
| knížecí. — Konstrukce dřevěná. — Stavby kamenné. — Domy           |     |
| v městech. — Vnitřní zařízení. Peci. — Svatyně baltické a ruské   |     |
| (Arkona, Retra, Kyjev). — Jeskyně . . . . .                       | 89  |
| Kap. XI. Hradiště.                                                |     |
| Účel hradišť. — Tvar. — Systémy obranné. — Detaily konstruk-      |     |
| tivní. Spečené valy. — Podezdívky a dřevěná konstrukce            |     |
| násypů. — Bělgorod. — Konstrukce bran a věží. — Inventář          |     |
| sídelních vrstev. — Vznik slov. hradišť a stárí. — Hradiště před- |     |
| slovanská . . . . .                                               | 104 |
| Kap. XII. Poklady.                                                |     |
| Různé druhy pokladů. — Starší perioda VI.—IX. století. —          |     |
| — Vzrůst obchodu v IX. a X. století. — Otázka národnosti ob-      |     |
| chodníků. — Zánik obchodu v XI. stol. — Tři hlavní kategorie      |     |
| pokladů: orientální, nordické, byzantské. — Charakteristika. —    |     |
| Depoty věcí hospodářských . . . . .                               | 120 |
| Kap. XIII. Kultura věcná. Výzbroj.                                |     |
| Zbytky kroje v hrobech. — Výzbroj v VI. a v X. století. — Kopí    |     |
| a sudlice. — Štít. — Brnění kroužkové. — Přílba (šišák). —        |     |
| Orientální původ. — Válečný nůž. — Meč, palaš a šavle. — Je-      |     |
| jích závěs. — Luk, toulec a šípy. — Sekyra, topor. — Mlat . .     | 143 |
| Kap. XIV. Ozdoby. (Řada první.)                                   |     |
| Roztřídění ozdob. Dvě řady. — I. Sponky a jehlice. — Zápona. —    |     |
| Knoflíky. — Přezka a příslušná kování pásová. — Skupina           |     |
| keszthelská . . . . .                                             | 164 |
| Kap. XV. Ozdoby. (Řada druhá.)                                    |     |
| Čelenky. — Závěsné kruhy do vlasů. — Esovité záušnice. Původ.     |     |
| — Závěsné kruhy ruské. — Náušnice. — Náhrdelníky a závěsky.       |     |
| — Tuhé hřivny. — Náramky a zápěstí. — Prsteny. — Závěr . .        | 183 |
| Kap. XVI. Umění.                                                  |     |
| Počátky slovanského umění. — Theorie Strzygowského. —             |     |
| Chrám a dekorace. — Počátky umění drobného v XI. a XII. sto-      |     |
| letí. Styl jeho. — Techniky. — Motivy dekorační. — Stavitel-      |     |
| ství. — Sochařství . . . . .                                      | 218 |
| Kap. XVII. Domácí nářadí.                                         |     |
| Domácí nářadí vůbec. — Nůž a lžíce. — Nůžky. — Přesleny. —        |     |
| Jehly. — Ocilka. — Hřeben. — Zrcadlo. — Pincetty. — Motyka.       |     |
| — Radlice. — Srp a kosa. — Žernovy. — Ostruha. — Třmen. —         |     |
| Podkova. — Udílo. — Zámky a klíče. — Metallurgie a tavírny.       |     |
| — Peníz mrtvému . . . . .                                         | 232 |

K a p. XVIII. K e r a m i k a.

Hradištní keramika. — Její římský původ. — Keramika předhradištní. — Tři stupně vývoje. — Datování. — Technika výroby. — Tvary vedlejší a cizí. — Nádobí z jiného materiálu (dřevěné, kovové a skleněné) . . . . . 245

K a p. XIX. Z á v ě r.

Původní chudoba slovanské kultury a proměna v X. století. — Nejednotnost a její příčiny. — Vlivy velkých sousedních kultur: litevsko-lotyšské, nordické, finské, orientální, byzantské. — Slovanský svéráz a jeho příznaky v inventáři. — Slovanský vkus 257

K a p. XX. P ř e h l e d a r c h e o l o g i c k é l i t e r a t u r y . . . 272

Z k r a t k y s p i s ů a č a s o p i s ů . . . . . 282

V y s v ě t l e n í k o b r a z ů m . . . . . 283

O b s a h (č e s k ý) . . . . . 287

O b s a h (f r a n c o u z s k ý) . . . . . 290

## TABLE DES MATIÈRES.

|                        |   |
|------------------------|---|
| Avant propos . . . . . | V |
|------------------------|---|

### I<sup>ère</sup> partie.

#### LES SLAVES DANS L'HISTOIRE ET L'ARCHÉOLOGIE.

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Chap. I. Les Slaves pendant le néolithique et la période suivante.<br>Le berceau des Slaves. Premiers temps de leur existence. —<br>Hypothèses concernant le néolithique et l'énéolithique. — La culture de Tripolie et Jasionów . . . . .                                                                                                                                               | 3  |
| Chap. II. Les Slaves et la civilisation lusacienne (Lausitzer-Cultur).<br>L'origine et la chronologie de la civilisation lusacienne. — Trois degrés de développement. — La théorie de son slavisme. — Les tendances politiques. — Ce qui prouve le slavisme et la critique de celui. — Relations balto-slaves. — Conclusion . . . . .                                                    | 9  |
| Chap. III. Les Slaves et les Scythes. — Hallstatt.<br>Théories sur le slavisme des Scythes. — La conception géographique élargie des Scythes. — La distinction entre les Scythes nomades et les Scythes agriculteurs. — Leur civilisation et les tumuli septentrionaux. — Les Slaves probables. — Les Slaves occidentaux et Hallstatt . . . . .                                          | 21 |
| Chap. IV. Les Slaves à l'époque romaine.<br>La civilisation de Zarubiñci et de Černjachov. — Le problème ethnique. — Les Goths. — Les kourganes de Siedlemin. — L'influence romaine et gothique sur les Slaves. — La céramique de Lipica . . . . .                                                                                                                                       | 27 |
| Chap. V. La dispersion des Slaves.<br>La dispersion des Slaves et ses causes. — Leur répartition au VII <sup>ème</sup> siècle. — Manque de trouvailles slaves de la période comprise entre les VI <sup>e</sup> —VIII <sup>e</sup> s. — La simplicité de la civilisation slave primitive. — Les cimetières dans les régions des Alpes et en Pannonie. — Les Avars et les Slaves . . . . . | 32 |
| Chap. VI. La fin du I <sup>er</sup> millénaire et l'archéologie.<br>Le pays slave au X <sup>ème</sup> siècle. — Les progrès de la civilisation. — L'origine des civilisations régionales. — Solution du problème ethnique et embarras sur les frontières. — Incertitude de la frontière orientale. — Signes caractéristiques des nationalités . . . . .                                  | 40 |

### II. partie.

#### ANALYSE DES TROUVAILLES SLAVES DES IX<sup>e</sup>—XI<sup>e</sup> S.

|                                                                                                          |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Chap. VII. La distribution de la matière . . . . .                                                       | 49 |
| Chap. VIII. Les tombes à incinération.<br>L'incinération chez les Slaves et la durée de cette coutume. — |    |

La période des deux rites. — L'exposé de l'incinération. — La construction des tumuli, leur forme et leur intérieur. — Les tumuli commémoratifs, de surveillance et les maidans russes. — Les constructions sur les tumuli. — Les offrandes à l'intérieur. — L'influence nordique . . . . . 51

Chap. IX. Les tombes à inhumation.

Défenses d'incinérer les morts et de construire des tumuli. — Naissance des cimetières autour des églises. — Le rite de l'inhumation. — L'intérieur des tombes. — La préparation des corps inhumés. — Les cercueils, les trones creux, les sarcophages et les bateaux. — La position des corps et leur orientation. — Les constructions sur le tombeau. — Les offrandes . 69

Chap. X. Les villages et les maisons.

La forme des villages. — L'économie. — Les maisons souterraines. — Les cours des princes. — La construction en bois et en pierre. Les maisons dans les villes. — Les constructions de l'intérieur. Les fourneaux. — Les églises païennes baltiques et russes (Arcona, Retra, Kiev). — Les cavernes . . . . . 89

Chap. XI. Les lieux fortifiés.

Le but des lieux fortifiés et leur forme. — Les systèmes de fortification. — Les détails de la construction. — Les enceintes brûlées. — La construction en bois des remparts. — Bělgorod. — La construction des portes et des tours. — L'inventaire des gisements habités. — L'origine des lieux fortifiés slaves et leur ancienneté. — Les enceintes préslaves . . . . . 104

Chap. XII. Les trésors.

Les différentes sortes de trésors. — La période des VI<sup>e</sup>—IX<sup>e</sup> siècles. La civilisation de Ragiňany (Moščina). — Le développement du commerce aux IX<sup>e</sup> et X<sup>e</sup> siècles. — Nationalité des commerçants. — Le déclin au XI<sup>e</sup> s. — Trois sortes principales de trésors: orientaux, nordiques et byzantins. Leurs caractéristiques . . . . . 120

Chap. XIII. L'équipement.

Les vestiges de vêtements dans les tombes. — L'équipement au VI<sup>e</sup> et au X<sup>e</sup> siècles. — La lance et le bouclier. — La cotte de mailles. — Les casques. — Les couteaux de guerre. — L'épée et le sable. — L'arc et les flèches. — Les haches et la masse . 143

Chap. XIV. La parure (I. série).

Les fibules et les épingles. — Les boucles. — Les boutons. — Les agrafes et le forgeage des ceintures. — Les objets de la civilisation de Keszthely . . . . . 164

Chap. XV. La parure (II. série).

Les diadèmes. — Les anneaux pendants et ceux en forme d'S. — Leur origine. — Les boucles d'oreilles. — Les colliers et leur pendentifs. — Les bracelets. — Les bagues. — Conclusion . . . 183

Chap. XVI. Les arts.

Les origines de l'art slave. — La théorie de M. Strzygowski. — Les églises et leur décoration. — Les commencements de

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| l'art industriel aux XI <sup>e</sup> et XII <sup>e</sup> siècles. — Son style et sa technique. — Les motifs de la décoration. — L'architecture et la sculpture . . . . .                                                                                                                                                         | 218 |
| Chap. XVII. Les ustensiles de ménage.                                                                                                                                                                                                                                                                                            |     |
| Le couteau et la cuiller. — Les ciseaux. — Le fuseau. — L'aiguille. — Le briquet. — Le peigne. — Le miroir. — Les pincettes. — La pioche. — Le soc. — La faucille et la faux. — Le moulin. — L'éperon. — L'étrivière. — Le fer à cheval. — Le mors. — La serrure et la clef. — La métallurgie. — La monnaie du tombeau . . . . . | 232 |
| Chap. XVIII. La céramique.                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |     |
| La céramique des lieux fortifiés. — Son origine romaine. — La céramique antérieure. — Trois stades de développement. — La chronologie. — La technique de la fabrication. — Les formes secondaires et étrangères. — Les vases d'autre matière (bois, métal, verre) . . . . .                                                      | 245 |
| Chap. XIX. Les conclusions.                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |     |
| La simplicité protoslave et le changement subi au X <sup>e</sup> siècle. — Le manque d'unité et ses causes. — L'influence des grandes civilisations voisines. — Le caractère archéologique des Slaves et ses signes caractéristiques dans l'inventaire. — Le goût slave                                                          | 257 |
| Chap. XX. Aperçu de la littérature archéologique . . . . .                                                                                                                                                                                                                                                                       | 272 |
| Abréviations . . . . .                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 282 |
| Notes explicatives des illustrations . . . . .                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 283 |

---

## DOPLNĚK.

Během tisku této knihy vyšla dvě pojednání, jež zasluhují, aby byla dodatečně uvedena:

*R. Jakimowicz*: Über die Herkunft der Hacksilberfunde (Congressus sec. arch. balticorum. Riga 1931, 251).

*J. Kostrzewski*: Grodzisko w Jedbawnie (Slavia Occid. X. 1931. 244).

Jakimowicz roznášení pokladů dává Vikingům a původ skupiny polské hledá na půdě domácích. Kostrzewski sleduje zde podrobně vývoj hradištní keramiky ve třech stupních.

Dále v Knize památkové VI. Demetrykiewicza (Krak. 1930) vydal R. Jakimowicz Przycinki do pozn. ceramiky grodziskowej (str. 340) a G. Leńczyk vydal 3 neznámé meče vikinské z Głuchowa a Podhorců (374).